

AZ ELKÖTELEZŐDÉS ÉS ELHIDEGÜLÉS KÉRDŐÍV PSZICHOMETRIAI JELLEMZŐI

Bank Éva

*Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola, PhD hallgató,
bankeva@edu.u-szeged.hu*

Absztrakt

A diákok tanulmányi elköteleződése központi szerepet játszik a teljesítményük alakulásában. Az iskolai tevékenységekben való aktív és pozitív érzellemmel kísért részvétel a tanulási folyamatok mellett az iskolai jól-létük alakulásának is központi eleme. Az elköteleződés hiányaként értelmezhető elhidegülés a feladatoktól való elhatárolódást, negatív érzelmekkel kísért elidegenedést eredményezhet, amelynek következtében csökken a tanulók teljesítménye és nő az iskolai lemorzsolódás kockázata. Bár nemzetközi szinten az elköteleződés vizsgálata jelentős népszerűségnek örvend, hazánkban nem ismeretes olyan mérőeszköz, amely a tanulói elköteleződés és elhidegülés alakulását hivatott mérni.

Pilot vizsgálatunkhoz az Elköteleződés és elhidegülés kérdőívet adaptáltuk, tanulmányunk célja a magyar nyelvű változat pszichometriai jellemzőinek bemutatása. Vizsgálatunkban összesen 122 negyedikes, hatodikos és nyolcadikos tanuló vett részt. A két főskálából álló mérőeszköz 25 tétele négyfokú Likert-skálán méri a tanulók (1a) érzelmi és (1b) viselkedéses elköteleződését, valamint az (2a) érzelmi és (2b) viselkedés elhidegülését.

Az eredmények alapján a kérdőív a teljes mintán, valamint évfolyamok szerinti bontásban is megbízható. Szintén megbízhatónak bizonyultak az alskálák a hatodik és nyolcadik évfolyamosok körében, ugyanakkor az egyes alskálák reliabilitása nem volt megfelelő a negyedik évfolyamosok almintáján. A faktoranalízis eredménye szerint az elköteleződés és elhidegülés főskálák itemei több esetben nem különültek el egymástól, a viselkedéses és az érzelmi összetevők összekeveredtek. Az összefüggés vizsgálatok alapján az elköteleződés főskála és elhidegülés főskála között közepesen erős, negatív korreláció áll fenn. Az eredmények alapján az Elköteleződés és elhidegülés kérdőív magyar változata főként a hatodik és nyolcadik évfolyamon működik megbízhatóan, negyedik évfolyamos diákok körében való alkalmazása további fejlesztéseket igényel.

Kulcsszavak: elköteleződés, elhidegülés, pszichometria

1. Bevezetés

Az iskola központi szerepet játszik a gyermekek és serdülők életében. A tanulás eredményességére irányuló vizsgálatokban a teljesítményt befolyásoló kognitív tényezők mellett egyre nagyobb hangsúly kerül az affektív háttér feltárására. Az elmúlt két évtizedben jelentősen megnőtt az érdeklődés a diákok iskolai elköteleződésének vizsgálata iránt, amely szoros összefüggést mutat a teljesítménnyel és a tanulási motiváció alakulásával [1, 16, 17, 20]. Az elköteleződés a tanulók folyamatos, aktív és konstruktív részvételét jelenti a tanulási tevékenységekben, valamint védőfaktoraként jelenik meg az alacsony iskolai teljesítménnyel és az iskolai lemorzsolódással szemben [2]. Az iskola iránt elkötelezett diákok úgy vélik, hogy a tanulás elengedhetetlen a hosszútávú jól-létükhöz, mely attitűd az iskolai és az iskolán kívüli eseményekben, feladatokban való részvételükben is megmutatkozik [3, 16, 17]. Az elkötelezett diákok jó kapcsolatot ápolnak a pedagógusokkal, valamint diáktársaikkal. Az elköteleződés ellentétének tekinthető az iskolától való elhidegülés, amelyet passzivitás, unalom vagy apátia jelez, valamint hozzájárul a tanulók teljesítményének csökkenéséhez [4]. Az elhidegült diákok többnyire nem érzik úgy, hogy a tanulmányi teljesítmény és siker nagymértékben befolyásolná a jövőjüket, amelynek következtében fokozatosan eltávolodnak az iskolai tevékenységektől, bomlasztó magatartást tanúsíthatnak és negatívan viszonyulhatnak a pedagógusokhoz és diáktársaikhoz [3].

Az iskolai elköteleződésre és elhidegülésre vonatkozó empirikus eredmények és mérőeszközök elsősorban nemzetközi szinten érhetők el. Hazánkban eddig nem ismert, olyan mérőeszköz, amely a tanulók iskolai elköteleződését és elhidegülését hivatott mérni. Pilot vizsgálatunk célja az Elköteleződés és elhidegülés kérdőív [5] magyar nyelvre történő adaptálása és hazai mintán való kipróbálása volt. Tanulmányunkban bemutatjuk a mérőeszköz pszichometriai jellemzőit.

2. Elméleti keret

2.1. Az elköteleződés és elhidegülés meghatározása

Az elköteleződés a legáltalánosabb meghatározás szerint a tanulók folyamatos, aktív és konstruktív részvételét jelenti a tanuláshoz és az iskolához kötődő tevékenységekben [5, 6, 20]. Bár számos definíció és megközelítés látott már napvilágot a kutatók abban egyetértenek, hogy az elköteleződés különböző szinteken működhet, amelyet a tanulói célok jelentősen befolyásolnak [4]. Szintén egyetértés mutatkozik abban, hogy az elköteleződés egy többdimenziós pszichológiai konstrukció, amelynek viselkedéses, kognitív és affektív összetevői vannak [4, 13, 18, 19]. *Skinner* (2016) szerint a viselkedéses elköteleződés az iskolához és a tanulási folyamatokhoz közvetlenül kapcsolódó és megfigyelhető viselkedést,

valamint a tevékenységekben való részvétel aktivitását jelenti. A viselkedésükben elkötelezett diákokat a tanulmányi tevékenységek iránti kezdeményező készség, folyamatos kitartás, koncentráció, erőfeszítés és kemény munka jellemzi. Az elköteleződés érzelmi aspektusát két további összetevőre bontják. Egyrésze az iskolához való kötődés, odatartozás érzését és az értékekkel való azonosulást jelenti, a másik összetevő inkább a viselkedéses elköteleződéshez kapcsolódik, vagyis a tevékenységekben való részvétel során átélt érzelmekre utal [9]. Az érzelmileg elkötelezett diákokat érdeklődés, kíváncsiság, lelkesedés, valamint alacsony szorongási szint jellemzi [7, 18, 19]. Az elköteleződés kognitív összetevőjében szintén két további faktort említenek. Az első megközelítés alapján a kognitív elköteleződés a diákok iskolához kötődő hiedelmeit, a képességeik, kompetenciájuk és erőfeszítésük megítélését jelenti. A második megközelítés főként a tanulási tevékenységekhez kötődik, az azokban való elmélyülésre, a kihívást igénylő feladatok előnyben részesítésére, az alkalmazott tanulási stratégiákra és az önszabályozásra fókuszál [8].

Az elköteleződés ellentétéként a nemzetközi szakirodalom számos fogalmat említ. Ide sorolják az elhidegülést, kiégést, megtagadást, tehetetlenséget, motiválatlanságot, illetve a zavaró magatartást [4]. Egyes szerzők úgy vélik, hogy az elköteleződés szintjének meghatározása is elegendő információval szolgálhat, ugyanakkor az nem minden esetben fedti le a tanulók iskolai eredményességével és tanulmányi előmenetelével való kapcsolatot [1,4]. Az elhidegülés, tehát nem más, mint az elköteleződés ellenpólusa, amely az elköteleződés hiányaként értelmezhető. Az elhidegülést legfőképpen a passzivitás, unalom vagy apátia jellemezi [5]. Ahogyan az elköteleződés, úgy az elhidegülés is viselkedéses, affektív és kognitív összetevőkből áll. A viselkedéses elhidegülést főként a feladatok és tevékenységek elkerülése, a koncentráció hiánya vagy a feladás jellemzi, azonban, olyan esetekben, amikor a részvétel megtagadása nem lehetséges bomlasztó magatartás is jelentkezhet [15]. Az érzelmi elhidegülés jellemzőiként említik az unalmat, a szorongást, frusztrációt, valamint az olyan érzelmeket, mint a düh vagy a harag [4]. Az érzelmileg elhidegült diákok kevésbé kötődnek az iskolához, illetve nem élik meg az odatartozás érzését. A kognitív elhidegülés dimenziójáról viszonylag kevés adattal szolgál a releváns nemzetközi szakirodalom, de ide sorolják a céltalanságot, a tanulási folyamat során szükséges képességek és kompetenciák lebecsülését [4]. Utóbbi esetén megkérdőjelezhető, hogy ez mennyire tekinthető kognitív elhidegülésnek, vagy inkább a tanulási énkép, illetve énhatékonyság jellemzőjének.

2.2. Az elköteleződés összefüggése a kognitív és affektív tényezőkkel

Nemzetközi kutatási eredmények szerint a diákok elköteleződésének szintje jó előrejelzője az iskolai teljesítmény alakulásának, az elhidegülés pedig az iskolai lemorzsolódás, a teljesítménycsökkenések okozója [3,4,5]. Ugyanakkor egyes elméletek szerint az elköteleződés és a jó teljesítmény, valamint az elhidegülés és az alacsony iskolai teljesítmény nem feltétlenül ok-okozati kapcsolatban áll, hanem inkább kéz a kézben jár. Ennek magyarázatát abban látják, hogy az alulteljesítő diákok folyamatosan bizonyítékot kapnak elégtelen teljesítményükre vonatkozóan, amelyet a kortársak, pedagógusok és a szülők is megerősíthetnek, így fokozva bennük az iskolától való elhidegülés érzését [3]. Longitudinális vizsgálati eredmények szerint vannak azonban bizonyos kockázati tényezők, amelyek befolyásolhatják a diákok elköteleződésének alakulását és akár már az iskolába lépéskor azonosíthatók [11]. Ide sorolják az alacsony szocioökonómiai státuszt, tanulási nehézségeket, kognitív hátrányokat, temperamentumbeli vagy viselkedésbeli eltéréseket [3]. A felsorolt nehézségekből fakadó kudarcok az évek előrehaladtával további kockázati tényezők halmozódásához vezethetnek, ezért ezek minél korábbi felismerése kiemelten fontos az iskolai elköteleződés alakulásának szempontjából (is) [14].

Az iskolai teljesítmény mellett az elköteleződés, illetve annak hiánya más egyéb affektív tényezővel is szoros összefüggést mutat. *Skinner, Pitzer* és *Steele* (2013) a tanulók elköteleződését egy motivációs reziliencia modell keretein belül vizsgálták, amelynek alapja *Ryan* és *Deci* (1985) önállóság-elméletéhez kötődik [12]. A modell abból indul ki, hogy az olyan alapvető pszichológia szükségletink, mint a hatékonyság, önállóság és a kapcsolatok szerepet játszanak az elköteleződés alakulásában. A diákok előzetes tapasztalatai határozzák meg, hogy mennyire érzik magukat önállóknak és hatékonyknak az iskolai feladatok terén, illetve, hogy milyen kapcsolatot alakítanak ki az iskolai élet valamennyi szegmensében [9]. Az említett három pszichológiai szükséglet kielégülésének szintje befolyásolja a tanulók elkötelezettségét vagy elhidegülését az iskolai tevékenységekkel szemben [1]. Ezzel összefüggésben az elkötelezett diákok inkább adaptív megküzdési stratégiákat alkalmaznak az iskolai stresszorokkal szemben, míg az elhidegülés inkább vezet maladaptív megküzdési módokhoz. A választott megküzdési stratégia hatást gyakorol a diákok motivációjára, illetve szoros összefüggésben áll a feladás és az újrapróbálkozás lehetőségével. Amennyiben a tanulók személyes erőforrásainak kielégülési szintje sérül, úgy a hatékonyság, az autonómia és a kapcsolatok katasztrofizálása jelentkezhethet [12]. Az említett erőforrások sérülése az iskolai feladatoktól való elhidegülést eredményezi, amely az érzelmi reaktivitáson keresztül maladaptív megküzdésben manifesztálódik. A maladaptív megküzdés feladást eredményez, amely a folyamat ismétlődéséhez vezet. Az elmélet szerint az elköteleződés nem csak a

motiváció alakulásában játszik fontos szerepet, de a tanulmányi stresszorokkal szemben alkalmazott megküzdési stratégiák használatában is, így az elköteleződés központi eleme a tanulási folyamatok alakulásának [1,2,9,12].

3. Módszerek

3.1. Célkitűzés

Vizsgálatunk célja az Elköteleződés és elhidegülés kérdőív adaptálása és a magyar nyelvű mérőeszköz pszichometriai jellemzőinek feltárása volt. További célunk volt a kérdőív működésének vizsgálata különböző életkorokban, ezért annak jellemzőit a teljes mintára vonatkozóan, illetve évfolyamok szerinti bontásban kívánjuk bemutatni.

3.2. A minta és adatfelvétel bemutatása

Vizsgálatunkban 122 szegedi általános iskolás diák vett részt negyedik (N=35), hatodik (N=45) és nyolcadik évfolyamokról (N=42). A mintában 57 fiú és 65 lány szerepel. Az adatfelvétel 2017 februárjában történt az iskolaigazgatók engedélyével és az adatvédelmi előírások betartásával. A kérdőíveket a gyermekek önállóan töltötték ki a pedagógusok irányításával.

3.3. A mérőeszköz bemutatása

Vizsgálatunkhoz az Elköteleződés és elhidegülés kérdőívet adaptáltuk magyar nyelvre. A két főskálából álló mérőeszköz 25 tétele négyfokú Likert-skálán méri a tanulók (1a) érzelmi és (1b) viselkedéses elköteleződését, valamint az (2a) érzelmi és (2b) viselkedés elhidegülését. Az elhidegülés skálák tételeinek fordított kódolásával lehetőség adódik egy összevont érzelmi elköteleződés (1a és 2a) és egy összevont viselkedéses elköteleződés (1b és 2b) skála használatára, illetve egy teljes elköteleződés összpontszám számolására [5]. Az egyes skálákhoz tartozó példatételeket az 1. táblázatban foglaltuk össze.

1. táblázat. A mérőeszköz példatételei

Skálák	Példatételek
Érzelmi elköteleződés	Boldognak érzem magam, amikor iskolában vagyok.
Viselkedéses elköteleződés	Próbálok nagyon igyekezni az iskolában.
Érzelmi elhidegülés	Idegesek érzem magam az órai munka során.
Viselkedéses elhidegülés	Amikor valami újba kezdünk gyakorlatilag elalszom.

4. Eredmények

4.1. A mérőeszköz megbízhatósága

A mérőeszköz megbízhatóságát Cronbach- α együttható meghatározásával ellenőriztük, amelynek értékeit az 2. táblázatban foglaltuk össze. Az eredmények szerint a kérdőív reliabilitása megfelelőnek tekinthető a teljes mintán (Cronbach- $\alpha=0,89$). Szintén megfelelő a mérőeszköz reliabilitása a nyolcadik (Cronbach- $\alpha=0,88$), a hatodik (Cronbach- $\alpha=0,89$) és a negyedik évfolyam almintáján (Cronbach- $\alpha=0,75$). Az elköteleződés főskála esetén a Cronbach- α együttható értéke 0,86, míg az elhidegülés főskála reliabilitás mutatója 0,81 a teljes mintán. A viselkedéses elköteleződés és az érzelmi elköteleződés alskálák szintén megbízhatónak bizonyultak a teljes mintán.

Évfolyamok szerinti összehasonlításban valamennyi alskála reliabilitása megfelelő a hatodik és a nyolcadik évfolyamosok körében, ugyanakkor több alskála esetén alacsony megbízhatósági értéket kaptunk a negyedik évfolyamos diákok almintáján. A legkevésbé megbízható alskálának a viselkedéses elhidegülés tekinthető, a Cronbach- α együttható értéke mindössze 0,34. Szintén nem megfelelő a reliabilitás az elköteleződés főskála, valamint az érzelmi és viselkedéses elköteleződés alskálák esetén. Az elhidegülés főskála, valamint az érzelmi elhidegülés alskála a negyedik évfolyamos diákok almintáján is megbízhatónak bizonyult.

Az elhidegülés alskálák tételeinek fordított kódolásával lehetőség adódik egy összevont érzelmi elköteleződés és egy összevont viselkedéses elköteleződés skála használatára, illetve egy teljes elköteleződés összpontszám számolására [5]. Az így képzett viselkedéses elköteleződés skálán a Cronbach- α együttható értéke 0,48 a negyedikesek, 0,78 a hatodikosok és 0,81 a nyolcadikosok almintáján. Az összevont érzelmi elköteleződés skála megbízhatónak bizonyult minden évfolyam almintáján (Cronbach- α sorrendben: 0,79, 0,83, 0,84).

2. táblázat. A mérőeszköz skáláinak megbízhatósága (Cronbach- α)

Skálák	Évfolyam			
	4.	6.	8.	Teljes minta
Elköteleződés	0,56	0,87	0,84	0,86
<i>Érzelmi elköteleződés</i>	0,50	0,82	0,77	0,79
<i>Viselkedéses elköteleződés</i>	0,55	0,78	0,74	0,80
Elhidegülés	0,68	0,79	0,84	0,81
<i>Érzelmi elhidegülés</i>	0,77	0,68	0,79	0,74
<i>Viselkedéses elhidegülés</i>	0,34	0,71	0,73	0,72

4.2. A mérőeszköz faktorstruktúrája

A mérőeszköz faktorstruktúráját főkomponensanalízissel és varimax rotációval végeztük. A KMO értékünk 0,85 lett, amely alapján a kérdőív alkalmasnak tekinthető a faktorelemzésre. A kapott faktorokat és a tételek faktorsúlyait a 3. táblázat foglalja össze. A várt négy faktor helyett összesen hat faktor saját értéke volt nagyobb egynél. Így a megmagyarázott variancia 62 százalék. A faktorok számát négyre csökkentve a megmagyarázott variancia 53 százalék. Az elhidegüléshez és az elköteleződéshez tartozó tételek nagyrészt elkülönültek egymástól, a viselkedéses és az érzelmi összetevők több esetben összekeveredtek. Az első faktorba rendeződtek a viselkedéses elhidegülés alszála tételei, azonban ehhez a faktorhoz csatlakozott az érzelmi elhidegülés két tétele. Az eredeti alszálaéhoz tartozó tételek főként a figyelem és koncentráció hiányára, illetve a feladatok elkerülésére vonatkoznak. Az ebben a faktorban megjelent két érzelmi elhidegülés tétel pedig az órai munka során átélt unalomra utal. Az érzelmi elhidegülés többi tétele a szomorúság, a frusztráció és a düh érzését fedi le, amelyek szorosabban összekapcsolódnak. Így nem meglepő, hogy az órán átélt unalom inkább összefügg a feladatok kerülésével és a figyelem hiányával.

A második faktort a viselkedéses elköteleződés tételei adják, amelyek az órákon tett erőfeszítésekre, aktív részvételre vonatkoznak. Ehhez a faktorhoz csatlakozott az érzelmi elköteleződés három tétele, amelyek az órákon átélt bevonódás érzésére, a tanári magyarázat során átélt nyugalomra, illetve az érdeklődésre utalnak. A harmadik faktor az érzelmi elköteleződés többi tételéből tevődött össze, amelyek az iskolában átélt általános nyugalomra, boldogságra vonatkoztak. Ebben a faktorban negatív faktorsúllyal jelent meg az érzelmi elhidegülés két tétele, amelyek pont az ellenkezőjére, az iskolában átélt általános rosszkedvre utaltak. A negyedik faktort az érzelmi elhidegülés alszálaiban szereplő további tételek adták, amelyek az órákon átélt idegeskedés, aggodás, szomorúság és düh érzésére vonatkoztak.

3. táblázat. A mérőeszköz faktorstruktúrája

Skála (tételszám)	1. faktor	2. faktor	3. faktor	4. faktor
Érzelmi elhidegülés (14)	0,75			
Viselkedéses elhidegülés (6)	0,74			
Viselkedéses elhidegülés (2)	0,71			
Viselkedéses elhidegülés (7)	0,64			
Érzelmi elhidegülés (20)	0,61			

Viselkedéses elhidegülés (16)	0,58			
Viselkedéses elhidegülés (10)	0,50			
Viselkedéses elköteleződés (4)		0,51		
Viselkedéses elköteleződés (25)		0,45		
Viselkedéses elköteleződés (18)		0,73		
Viselkedéses elköteleződés (5)		0,70		
Viselkedéses elköteleződés (1)		0,66		
Érzelmi elköteleződés (8)		0,61		
Érzelmi elköteleződés (19)		0,57		
Érzelmi elköteleződés (22)		0,45		
Érzelmi elhidegülés (3)			-0,71	
Érzelmi elköteleződés (11)			0,67	
Érzelmi elköteleződés (15)			0,60	
Érzelmi elhidegülés (24)			-0,58	
Érzelmi elköteleződés (12)			0,52	
Érzelmi elhidegülés (23)				0,75
Érzelmi elhidegülés (13)				0,72
Érzelmi elhidegülés (17)				0,66
Érzelmi elhidegülés (21)				0,51
Érzelmi elhidegülés (9)				0,44

4.3. A skálák közötti összefüggések

Megvizsgáltuk, hogy milyen összefüggések mutathatók ki a főskálák és az egyes alskálák között. Az eredmények szerint közepesen erős, negatív korreláció áll fenn az elköteleződés és elhidegülés főskálák között ($r=-0,58$; $p<0,001$). Szintén közepesen erős, negatív összefüggés mutatható ki az érzelmi elköteleződés és elhidegülés ($r=-0,55$; $p<0,001$) valamint viselkedéses elköteleződés és elhidegülés alskálák között ($r=-0,55$; $p<0,001$).

Legszorosabb pozitív korreláció az érzelmi és viselkedéses elköteleződés alskálák között áll fenn, a korrelációs együttható értéke 0,64 ($p<0,001$). Valamivel gyengébb, de pozitív és szignifikáns az összefüggés az érzelmi és viselkedéses elhidegülés között is ($r=0,49$; $p<0,001$).

Az érzelmi és a viselkedéses elköteleződés együttjárásából arra következtethetünk, hogy a viselkedésükben elkötelezett diákokat érzelmi elköteleződés is jellemzi. Az együttjárás hasonlóképpen alakult az elhidegülés érzelmi és viselkedéses összetevőit tekintve.

4.4. A tanulók elköteleződésére és elhidegülésére vonatkozó eredmények

Megvizsgáltuk, hogy a tanulókat mennyire jellemzi az elköteleződés és az elhidegülés évfolyamok szerinti bontásban, illetve a teljes mintára vonatkozóan. Az egyes skálákhoz és alskálákhoz tartozó átlagokat és szórásokat a 4. táblázatban foglaltuk össze. Az évfolyamok közötti különbségeket varianciaanalízissel hasonlítottuk össze (4. táblázat). Az eredmények alapján látható, hogy a teljes elköteleződés, illetve az érzelmi és viselkedéses összetevői az életkor előrehaladtával csökkennek. Szignifikáns a különbség a tanulók elköteleződésének alakulásában valamennyi évfolyam között ($p < 0,05$). A tanulók viselkedéses elköteleződésének szintén szignifikáns csökkenése tapasztalható ($p < 0,05$). Az érzelmi elköteleződés tekintetében csak a negyedik diákok különböznek szignifikánsan a másik két évfolyamtól ($p < 0,05$), a hatodikos és a nyolcadikos tanulók között nincs jelentős különbség. Az elhidegülés tekintetében az életkor előrehaladtával növekedés tapasztalható, ugyanakkor csak a nyolcadikos tanulók különböznek szignifikánsan a negyedik és hatodikos diákoktól ($p < 0,05$). Az érzelmi elhidegülés alakulásában csak a negyedik és nyolcadik évfolyam között adódott szignifikáns különbség ($p < 0,05$), míg a viselkedés elhidegülést tekintve a nyolcadikos tanulók szignifikánsan különböznek a negyedik és hatodikos diákoktól egyaránt.

4. táblázat. A skálákhoz tartozó átlagok, zárójelben a szórások és a varianciaanalízis F értékei

Skálák	Évfolyam			F (p)	Teljes minta
	4.	6.	8.		
Elköteleződés	3,41 (0,35)	2,88 (0,55)	2,63 (0,53)	24,14 <0,001	2,95 (0,58)
Érzelmi elköteleződés	3,31 (0,44)	2,72 (0,64)	2,69 (0,58)	13,59 0,001	2,88 (0,63)
Viselkedéses elköteleződés	3,52 (0,44)	3,03 (0,56)	2,58 (0,60)	28,37 <0,001	3,01 (0,66)

Elhidegülés	1,55 (0,34)	1,74 (0,43)	2,04 (0,53)	13,59 <0,001	1,79 (0,48)
Érzelmi elhidegülés	1,55 (0,50)	1,71 (0,41)	1,83 (0,52)	3,24 0,04	1,71 (0,49)
Viselkedéses elhidegülés	1,54 (0,42)	1,77 (0,54)	2,25 (0,67)	15,96 <0,001	1,87 (0,63)

5. Összegzés

A tanulmányi elköteleződés fontos affektív tényezőnek számít a diákok iskolai teljesítményének és iskolai jól-létének alakulásában. A tanulmányi elhidegülés az elköteleződés hiányaként értelmezhető, amely a feladatoktól való elhatárolódást, negatív érzelmekkel kísért elidegenedést eredményezhet. Az elhidegülés következtében csökken a tanulók teljesítménye és nő az iskolai lemorzsolódás kockázata. Az tanulók elköteleződésére vonatkozóan számos vizsgálat látott napvilágot nemzetközi szinten, ugyanakkor hazánkban kevés empirikus adattal rendelkezünk a magyar diákok elköteleződésének alakulásáról.

Pilot vizsgálatunkhoz az Elköteleződés és elhidegülés kérdőívet [1] magyar nyelvre adaptáltuk, majd hazai mintán kipróbáltuk. Tanulmányunkban bemutattuk a mérőeszköz pszichometriai jellemzőit. Az eredmények alapján a kérdőív megbízhatóan alkalmazható hatodikos és nyolcadikos diákok körében, ugyanakkor három alsókála reliabilitása nem volt megfelelő a negyedik évfolyam almintáján, ezért a mérőeszköz további fejlesztést igényel, hogy körükben is megbízhatóan alkalmazható legyen. A faktoranalízis eredménye alapján az érzelmi és a viselkedéses összetevők több esetben nem különültek el egymástól, amelynek lehetséges oka a tételek közötti tartalmi hasonlóság lehet. Az összehasonlító vizsgálat alapján a diákok elköteleződése az életkor előrehaladtával csökken, míg az elhidegülés növekvő tendenciát mutat. Nagyobb különbség főként a negyedik és a nyolcadikos diákok között tapasztalható. Ugyanakkor mind az érzelmi, mind a viselkedéses elköteleződés jobban jellemzi a tanulókat, mint az iskolától való elhidegülés. Eredményeink elősegítik a tanulás affektív szférájának mélyebb megismerését, valamint az azt célzó empirikus kutatások mérőeszközeinek bővülését.

Irodalom

- [1] Sikner, E. A., Pitzer, J. R.: Developmental Dynamics of Student Engagement, Coping, and Everyday Resilience. S.L. Christenson et al. (szerk.), Handbook of Research on Student Engagement, Springer Science+Business Media: LLC. 2012 pp. 21–44.
- [2] Skinner, E. A., Pitzer, J. R., és Steele, J.: Can Student Engagement Serve as a Motivational Resource for Academic Coping, Persistence, and Learning During Late Elementary and Early Middle School? *Developmental Psychology*, 52, 12, 2016. 2099–2117.
- [3] Willms, J. D.: Student engagement at school. A Sense of Belonging and Participations Results from PISA 2000. 2003. Letöltve 2017. május 3-án, az OECD weboldaláról: <https://www.oecd.org/edu/school/programmeforinternationalstudentassessmentpisa/33689437.pdf>
- [4] Skinner, E. A.: Engagement and Disaffection as Central to Processes of Motivational Resilience and Development. In Wentzel, K. R., Miele, D. B. (szerk.), Handbook of Motivation at School. Routledge: New York. 2016 pp. 145–168.
- [5] Skinner, E. A., Kindermann, T. A., Furrer, C. J.: A Motivational Perspective on Engagement and Disaffection: Conceptualization and Assessment of Children's Behavioral and Emotional Participation in Academic Activities in the Classroom. *Educational and Psychological Measurement*, 69, 3, 2009. 493–525.
- [6] Appleton, J. J., Christenson, S. L., Furlong, M. J.: Student engagement with school: Critical conceptual and methodological issues of the construct. *Psychology in the Schools*, 45, 2008. pp. 369–386.
- [7] Pekrun, R., Linnenbrink-Garcia, L.: International handbook of emotions in education. Routledge: New York. 2014
- [8] Cleary, T. J., Zimmerman, B. J.: A cyclical self-regulatory account of student engagement. In S. L. Christenson, A. L. Reschly, C. Wylie (szerk.), Handbook of research on student engagement. Springer: New York. 2012 pp. 237–257.
- [9] Skinner, E. A., Pitzer, J. R., Brule, H. A.: The role of emotion in engagement, coping, and the development of motivational resilience. In: Pekrun, R. és Linnenbrink-Garcia, L. (szerk.), International Handbook of Emotions and Education Taylor & Francis: New York. 2014. pp. 331–347.
- [10] Archambault, I., Janosz, M., Fallu, J. S., Pagani, L.S.: Student engagement and its relationship with early high school dropout. *Journal of Adolescence*, 32, 2009. pp. 651–670.
- [11] Willms, J. D.: Vulnerable children: Findings from Canada's national longitudinal survey of children and youth. University of Alberta Press: Edmonton AB. 2002.
- [12] Skinner, E. A., Pitzer, J. R., Steele, J.: Coping as Part of Motivational Resilience in School: A Multidimensional Measure of Families, Allocations, and Profiles of Academic Coping. *Educational and Psychological Measurement*, 73, 5, 2013. 803–835.
- [13] Fredricks, J.A., Blumenfeld, P.C., Paris, A.H.: School engagement: potential of the concept, state of the evidence. *Review of Educational Research*, 74, 2004. 59–109.
- [14] Hancock, K. J., Zubrick, S. R.: Children and young people at risk of disengagement from school. Perth, W.A.: Commissioner for Children and Young People, Western Australia, 2015.

- [15] Skinner, E. A., Kindermann, T. A., Connell, J. P., Wellborn, J. G.: Engagement as an organizational construct in the dynamics of motivational development. In Wentzel, K., Wigfield, A. (szerk.): Handbook of motivation at school. Erlbaum: Mahwah, 2009 pp. 223–245.
- [16] Józsa, K., Fejes, J. B.: A tanulás affektív tényezői. In Csapó, B. (szerk.): Mérlegen a magyar iskola. Nemzeti Tankönyvkiadó: Budapest. 2012 pp. 367–406.
- [17] Józsa, K., Fejes, J. B.: A szociális környezet szerepe a tanulási motiváció alakulásában: a család, az iskola és a kultúra hatása. In Zsolnai, A., Kasik, L. (szerk.): A szociális kompetencia fejlesztésének elméleti és gyakorlati alapjai. Nemzeti Tankönyvkiadó: Budapest. 2010 pp. 134–162.
- [18] Veiga, H. F.: Assessing student Engagement in School: Development and validation of a four-dimensional scale. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 217, 2016. 813–819.
- [19] Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., Paris, A. H.: School engagement: potential of the concept, state of the evidence. *Review of Educational Research*, 74, 2004. 59–109.
- [20] Simons-Morton, B., Chen, R.: Peer and parent influences on school engagement among early adolescents. *Youth & Society*, 41, 2009. 3–25.